

Gemeentelike bedieningsgestaltes ter bevordering van kleingroepsspiritualiteit

ABSTRACT

Congregational forms of ministry for the promotion of small group spirituality

In this article it is argued that small groups became a definite part of the ministering to the church of Jesus Christ. This ministry should be accompanied by a church growth programme which should enhance the spirituality also of the small groups in the church in different ways like the worship service, preaching, catechism, camps and retreats. Connected to this should be the equipping, development of and caring for the small group leader by using ways of enriching his/her gifts, in-service training and growth in personal spirituality.

1. INLEIDING

Omdat kleingroepbediening geweldig gegroei het in kerke in Suid-Afrika die afgelope tien jaar, is dit noodsaaklik dat die groei van spiritualiteit *binne* die kleingroepe en hoe dit die eventueel ook kan dien tot die groei van spiritualiteit in die groter opset van die gemeente, aandag behoort te geniet. Wanneer 'n gemeente kleingroepbediening aanvaar as deel van sy strategie om die korporatiewe spiritualiteit van die gemeente te bevorder (maw as deel van sy gemeentebouplan vir die geestelike lewe en groei van die gemeente), moet dit met die totale strategie van die gemeentebediening geïntegreer word.

In die lig van bogenoemde vertrekpunt word die volgende sake in die artikel ondersoek:

- Hoe kan die gemeentelike bedieningsstrategie kleingroepleiers ondersteun om spiritualiteit in die kleingroep te fasiliteer?
- Hoe kan kleingroepleierskap ontwikkel en ondersteun word tot voordeel van die korporatiewe spiritualiteit binne die kleingroepe?

2. BEDIENINGSGESTALTES BY 'N GEMEENTEBOUSTRATEGIE

2.1 Kleingroepbediening

Kleingroepbediening in die kerk het die afgelope tien jaar besondere klem ontvang en 'n verskeidenheid studies het daarvoor verskyn of daarvan melding gemaak, sowel in die buiteland (vgl bv Neighbour 1992; Arnold 1992; 1998; Song & Driskill 2001) as in Suid-Afrika (vgl bv Burger & Simpson 1996; Oostenbrink 1996; Van der Spuy 1998; Lotter 1999; Burger 1999; Heystek 2000).

Dit blyk uit hierdie studies en publikasies dat kleingroepe 'n *besondere wyse* is waarop gemeentes gebou en *koinonia* versterk kan word in gemeentes sonder dat dit verabsoluteer word

(vgl in hierdie verband Nel 1998:32). Die belang van die kleingroepleier as spirituele leier in die gemeente word elders volledig bespreek (vgl Oostenbrink & Lotter 1999:43 ev). Dit gaan derhalwe in hierdie artikel om die gemeentelike bedieningstrategie met die oog op kleingroep-spiritualiteit.

2.2 Verskillende bedieningsgestaltes

Dit is noodsaaklik dat vooraf gekyk word na sekere bedieningsgestaltes wat reeds bestaan in gemeentes.

Volgens Nel (1994:96) is daar agt bedieningsgestaltes wat 'n gemeenteboustrategie moet koördineer en integreer om die evangelie te verkondig en die gemeente in diens van God, mekaar en die wêreld te laat lewe:

- getuienis (*marturia*);
- verkondiging (*kerugma*);
- erediens (*leitourgia*);
- pastoraat (*paraklese*);
- onderrig (*didachê*);
- administrasie of bestuur (*kubernetiek*);
- gemeenskap van gelowiges (*koinonia*), en
- diens van barmhartigheid (*diakonia*).

In Nel (1994:96) se model val kleingroepbediening onder die *gemeenskap van die gelowiges*. Volgens Nel (1994:255) het die praktyk uitgewys dat kleingroepe in gemeentes wat dinamies in getalle en geestelike diepte groei, 'n belangrike deel van die gemeentestrategie uitmaak. Hy verwys na "voordeur- en agterdeur-bedieninge". Die erediens is 'n voordeurbediening waardeur nuwelinge met die gemeente kennis maak en kleingroepe is 'n agterdeurbediening waardeur lidmate in 'n netwerk van verhoudings bedien word en waarbinne hulle met hulle gawes funksioneer (Nel 1994:259).

Deur intensiewe navorsing wat die loodsing van verskeie vraelysondersoeke insluit, wys Miller (1994:24-32) veertien "spiritual-growth facilitators" uit waardeur mense tot dieper spiritualiteit kan kom en dan doelbewus die gemeentebediening daarby aanpas. Die vraelys raak die volgende sake:

- *worship* – focussing on God and sensing God's presence;
- *music* – feeling moved to give God greater attention;
- *prayer* – relating to God;
- *fellowship* – receiving God's love through others;
- *preaching* – hearing God speak to me;
- *service* – giving God's love to others through time and talent;
- *stewardship* – giving money to help with God's work in the world;
- *Bible study* – trying to obtain God's guidance for daily living;
- *books* – receiving inspiration, information, and motivation;
- *encouragement* – helping others grow spiritually through affirmation, counselling, inclusion, and spiritual mentoring;
- *leadership* – providing vision that helps Christians set goals consistent with God's will, and working together to accomplish God's work in the church and the world;
- *administration* – carrying out and helping others to carry out one or more of the church's ministry tasks;

- *retreats* – experiencing inspiration and insights in a physical setting apart from my daily life and the local church, and
- *evangelism* – helping others to find God.

Volgens Miller (1994:9-23) beteken geestelike groei 'n verdieping in spiritualiteit. Die *Heilige Gees* bewerk hierdie spiritualiteit in 'n gemeente (Oostenbrink 1996:15). 'n Gemeente het die verantwoordelikheid om bedieningsgestaltes waardeur die Gees werk ten volle te benut. Daarom moet in afhanklikheid van God wat deur sy Gees by sy gemeente teenwoordig is, die lewe van die gemeente in al sy gestaltes doelbewus op God en die beleving van sy teenwoordigheid gerig word om so *coram Deo* te lewe.

3. ENKELE VOORBEELDE VAN BEDIENINGSGESTALTES MET DIE OOG OP KLEINGROEPSPIRITUALITEIT

Dit val buite die skopus van hierdie artikel om die breë gemeentelike bediening in al sy fasette te ondersoek. Dit is elders gedoen (vgl by Van der Walt 1999:142 ev; Heystek 2000:208 ev). Daarom word by wyse van voorbeelde slegs enkele belangrike aspekte van die erediens uitgelig en kursories na ander bedieningsgestaltes gekyk om aan te toon hoe ander bedieningsgestaltes in die gemeente kleingroepbediening kan bevorder.

3.1 Erediens

Teoreties is die gereformeerde erediens die diens van die Godsvolk (*leitourgos*) waarin die lidmaat aktief aan die erediens deelneem deur onder meer saam met die liturg te bid en tydens die preek self met die Woord besig te wees (Van der Walt 1982:3-4; Handeling 1985:406-409). Van Rensburg (1983:132) wys egter daarop dat die lidmaat in praktyk 'n passasier is wat passief sit en kyk hoe die predikant sy of haar eenmansvertoning hou en die lidmaat in plaas van 'n *aktiewe deelnemer* 'n *passiewe toeskouer* word.

Gereformeerde eredienste is oor die algemeen baie sterk op die *kognitiewe* gerig, terwyl die *affektiewe* en *behavioristiese* dimensies van die mens afgeskeep word (vgl Hendriks 1992:101-102). Op dié wyse lê die *coram Deo*-beleving op hoofsaaklik die kognitiewe vlak terwyl die ander dimensies van menswees nie betrek word nie. Die prediking en lering oorheers die erediens sodat daar by die lidmate die gedagte leef dat hulle kerk toe gaan vir die preek (vgl Oostenbrink 1996:66), terwyl *coram Deo* beteken om elke minuut van die dag *binne die invloedseer van God* te verkeer (Meyer 2000:18).

Die erediens is die kulminasiepunt van die lewe van 'n gemeente (Hendriks 1992:101). Dit is by uitstek dié geleentheid waar die gemeente as geheel bymekaarkom om op 'n besondere wyse voor God te kom en met God en mekaar *koinonia* te beoefen. Daardeur word die gemeente se eenheid as geloofsgemeenskap sigbaar.

Neighbour (1994:194-208) onderskei tussen 'n "cell", "congregation" en 'n "celebration". Die "cell" is 'n enkele kleingroep. 'n Blok kleingroepe vorm 'n "congregation" wat saamwerk met die toerusting, evangelisasie- en gemeenskapsprojekte en aanbiddingsamekomste. Die "celebration" is 'n massabyeenkoms waarin al die kleingroepe byeenkom vir aanbidding, getuienis, prediking en lering – kortom: vir die groot erediens. Kleingroepe se deelwees van die groter geheel word veral in die erediens sigbaar en beleefbaar.

Hoewel 'n erediens op God moet fokus, behoort dit in sekere sin ook *gebruikersvriendelik* te wees sonder om 'n *verbruikerskarakter* te kry (De Klerk 2000:453) omdat die erediens ook gaan oor *mense* wat God ontmoet. 'n Erediens wat die mense immers nie tot die beleving van God se teenwoordigheid lei nie maar bloot ritualisties 'n agenda afhandel, slaag nie in sy liturgiese doel

nie. Natuurlik kan die sondigheid en onwilligheid van erediensgangers ook hulle saamwees met God belemmer (vgl Jes 59:1-2). **Liturgiese vernuwing behoort nie by die sondige neigings van mense aan te pas nie, maar wel by hulle sosio-kulturele konteks.**

Ten einde die erediens 'n aktiewe en feestelike samekoms van die gemeente met die lewende God en met mekaar te laat wees, kan die volgende gedagtes oorweeg word:

- Die liturg moet in al sy handeling bewus wees van die teenwoordigheid van die lewende God en sy of haar beleving van God se werklikheid vertolk in *die styl* waarop hy of sy die gemeente lei. Hy of sy moet beleef wat hy of sy doen en nie liturgiese elemente soos agendapunte die een na die ander bloot formeel afhandel nie (vgl Burger 1995:87). Die liturg moet die gemeente saam met hom of haar neem om in al die liturgiese momente *coram Deo* te wees.
- Sang en aanbidding kan 'n groot deel van die erediens uitmaak (Miller 1994:33-46). Met sang kan die erediensgangers gelei word om hulle kleinheid voor God te erken en sy grootheid, werklikheid en liefde *aktief* te bely en te beleef. Daarvoor moet in die keuse van musiek en sang nie in die eerste plek op die estetika en gehalte van die musiek gefokus word nie, maar op die moontlikhede van die musiek en liedere om die betrokke erediensgangers se ontmoeting met God te bevorder. Liedere moet Skriftuurlik wees of, nog beter, Skrifberymd sodat die Woord van God daardeur in die erediensgangers se harte kan leef (vgl Kol 3:16). Smit en De Klerk (2000:122) vat dit goed saam: “Wanneer die kerklied in die erediens gebruik word volgens die Skrifbeginsels wat God daarvoor gee, dien die geheimenisvolle krag van die musiek daarin by uitstek tot 'n verdieping in spiritualiteit en innerlike transformasie.” Verder moet die liedere wat in die kleingroepbyeenkomste gebruik word, nie drasties van die erediensliedere verskil nie. Wat in die kleingroep gesing mag (kan) word, behoort ook in die erediens gesing te word, en andersom.
- By geleentheid kan ruimte gegee word vir stilgebed (vgl Louw 1980:154). Erediensgebede moet deeglik beplan word, die bidders op God fokus, die behoeftes van die lidmate vertolk en so gebed word dat die erediensgangers kan verstaan en van harte kan saambid. Daar kan vir lidmate in besondere omstandighede en met bepaalde behoeftes in die erediens by die naam gebed word. Daar moet ook vir die regering van die dag en die sosio-politieke probleme van die samelewing gebed word sodat lidmate ook daardeur hulle tot hulle roeping in die wêreld kan verbind (vgl 1 Tim 2:1-7). Die voorbeeld van die gebede in die erediens kan ook op die gebede in die kleingroepe 'n groot invloed uitoefen.
- Die gemeente se stilword voor God en hulle gemeenskap met Hom moet nie met allerlei aktiwiteite (bv afkondigings en vergaderings) versteur word nie (vgl Van der Walt 1982:17).
- Meer lidmate kan by die leiding van die erediens betrek word, soos by die wetlesing, Skriflesing, gebede en die lei van die gemeentesang. Met die oog op kleingroepbediening kan 'n gemeente dit oorweeg om Sondae net een “groot” erediens te hê en dan die Sondag verder te benut vir kleingroepaktiwiteite soos byeenkomste, pastorale besoeke en kleingroepleserskaptoerusting.

3.2 Woordverkondiging

Ten einde die gemeente in hulle lewe *coram Deo* te begelei, is dit volgens Burger (1995:99) belangrik dat die prediking en ook ander studiegeleenthede in die gemeente benut moet word om “mense te vertel wie en hoe God regtig is”.

Hendriks (1992:102) stel die funksie van prediking raak wanneer hy sê: “Die prediking moet beide inisiatief neem (ontvries), leiding en toerusting gee, aan die gemeente ’n visie voorhou, teologies die balans hou en voortdurend bemoedig. Die Gees werk en spreek deur die Woord.”

Die eksegetiese, hermeneutiese en die vertolkende van die Skrifgedeelte moet sê dat die gemeente in die Woordverkondiging die stem van God in en vir hulle omstandighede kan hoor en hulle met die Woord voor God kan lewe (Handelinge 1985:408). Runia (1990:399-403) beskryf Woordverkondiging as ’n ellips met twee gesigspunte, naamlik uitleg en toepassing. Hoewel God en sy Gees deur mense werk, is dit uiteindelik die Heilige Gees self wat die Woord in die harte en lewe van mense aktualiseer (Runia 1990:403). Goeie prediking bly ’n middel, maar is nooit ’n 100%-waarborg vir lewensvernuwing nie. Daarom moet die prediker sy of haar totale afhanklikheid van die Gees bely en voortdurend bid dat hy of sy met die Gees vervul mag word (De Klerk 1987:173-181). Gebede om God se sien en sy Heilige Gees se verligting kan voor en na die Woordverkondiging gedoen word.

Wanneer die prediking suiwer Woordverkondiging is, dit duidelik en verstaanbaar is en as relevant vir die mense se lewe gebring word, sal dit ook verrykend deurwerk na die korporatiewe spiritualiteit en die onderlinge opbou in die kleingroepe.

In die kleingroepe kan die verstaan en toepassing van Sondag se prediking verder bespreek word. Kleingroepe kan ook, indien dit beskikbaar is, die eersvolgende Sondag se Skrifgedeelte bestudeer en so vir die erediens en prediking voorberei. Terugvoering hieroor kan ook aan die predikant gegee word.

3.3 Kategese

Ten einde deelname te bevorder kan kategese in die vorm van ’n kleingroepbyeenkoms gedoen word sodat katkisanter aktief aan die gesprek deelneem, praktiese vreugdes en probleme oor die uitlewing van hulle geloof deel, vir mekaar bid en mekaar ondersteun. Katkisanter kan ook begelei word om met hulle gawes in die kategesegroep, die gemeente en die gemeenskap diensbaar te wees. So word katkisanter in die volle spektrum van korporatiewe spiritualiteit begelei en toegerus om effektief in ’n kleingroep en die gemeente as geheel te funksioneer.

3.4 Gemeentekampe en retraïtes

Gemeentekampe en retraïtes bied die geleentheid om lidmate buite hulle normale omstandighede waarin hulle in bepaalde roetines en patrone vasgevang is, te neem. ’n Retraïte is volgens Le Roux (1991:218) “’n periode van terugtrekking en afsondering met die oog op toewyding aan die wil van God onder leiding van ’n geestelike gids”.

In ’n eilandsituasie word lidmate aan die ervaring van koinonia blootgestel en tot ’n dieper belewing van God se werklikheid gelei (vgl Foster & Yani 1992:267-268). Lidmate kom afsonderlik, maar ook saam, met hulle lewe voor Hom te staan. Die wisselwerking tussen die individuele en korporatiewe ontmoeting met God lei tot verdiepte spiritualiteit en ’n sterker behoefte om voortaan in die gemeente korporatiewe spiritualiteit op ’n dieper vlak te beoefen.

In ’n bylaag gee Le Roux (1991:228-241) ’n program van die Buro vir Voortgesette Teologiese Opleiding en Navorsing (BUVTON) van die Stellenbosse Teologiese Fakulteit weer wat met vrug in ’n aangepaste formaat vir die hou van ’n retraïte in ’n gemeente gebruik kan word.

4. DIE ONTWIKKELING EN VERSORGING VAN KLEINGROEPLEIERSKAP

4.1 ’n Belangrike funksie van die ampte

Versteeg (1980:23) toon aan: “De noodzaak van het ambt vloeit voort uit het feit, dat de charismatische structuur van de gemeente niet automatisch aanwezig is en evenmin automatisch

op de juiste wijze funksioneer.” Die feit dat elke lidmaat gawes ontvang het (Ef 4:7; 1 Kor 12:7), impliseer nie vanselfsprekend dat elkeen sy of haar gawes in bedieninge sal ontwikkel nie. In hierdie verband kan na Coertzen (1995:371-376) verwys word, wat duidelike Skrifgegewens oor die ampte en bedieninge in die gemeente aantoon.

Daarom het Christus die ampte as ’n bediening in die gemeente gegee om die lidmate te begelei om hulle gawes (charismata) in bedieninge te ontwikkel en hulle met hulle dienswerk as eenheid onder die Hoofskap van Christus saam te bind (Ridderbos 1966:496-498).

Ook die ontwikkeling en toerusting van kleingroepleierskap as bediening is ’n roeping van die ampte in ’n gemeente waar kleingroepbediening as bedieningsgestalte gebruik word. Natuurlik is dit in die eerste plek die roeping van elke gelowige individueel om sy of haar gawes te ontwikkel en tot praktiese dienswerk te laat oorgaan (1 Tim 1:6).

Die versorgende funksie wat die ouderlinge ten opsigte van die kleingroepleiers en die gemeente het, word volledig behandel deur Oostenbrink en Lotter (1999:80; vgl ook Hand 20:28).

4.2 Verskillende maniere waarop gawes in bedieninge ontwikkel

Op die voetspoor van Te Velde (1992:92-94) kan die volgende maniere waarop die kleingroepleier se gawes in aktiewe bedieninge kan ontwikkel, aangedui word:

- Deur te luister na die *Woord*, voortdurend daarmee om te gaan en daaruit te lewe, kry die gelowige insig en uitsig oor hoe om sy of haar gawes te verstaan en te gebruik.
- *Gebed* dat God deur sy gees die gawes “lewend” sal maak en sal gee dat die dienswerk daarmee vrugbaar sal wees.
- Oefening in *godsvrug*, oftewel, spiritualiteit. Die kleingroepleier moet met sy of haar ganse lewe *coram Deo* sy of haar dienswerk met oorgawe en toewyding doen.
- Die ontwikkeling van ’n regte siening van tyd (ook sogenaamde “vrye tyd”) as God se tyd en daarmee saam gebalanseerde *tydsbestedingspatrone*. Die kleingroepleier moet deur die ouderling begelei word om die tyd tot sy of haar beskikking reg te kan beplan tot eer van God.
- Die kleingroepleier se gawes en bediening kan ook ontwikkel deurdat hy of sy *literatuur* lees oor die Bybel, die kerk en ook oor sy of haar bepaalde dienswerk in die kleingroep. Selfstudie is van wesenlike belang. Die ouderlinge en predikante kan hierin behulpsaam wees deur literatuur te voorsien, toegang tot literatuur moontlik te maak (bv in ’n gemeentebiblioteek) en bepaalde leesstof vir sy of haar spesifieke behoeftes aan te beveel.
- Toerustings- en opleidingskursusse of *-seminare* waar daar binne groepsverband die nodige kennis en vaardighede aan die kleingroepleier geleer word, kan van groot waarde wees.
- Ten slotte ontwikkel die kleingroepleier se gawes eenvoudig deurdat hy of sy dit gebruik. Hier geld die spreekwoord “al doende leer ’n mens” en die Engelse spreekwoord “ministry is caught, not taught”.

Kleingroepleiers kan mekaar help in die blokvergadering waar hulle onder die leiding van die ouderling byeenkom om hulle gawes in effektiewe dienswerk te ontwikkel.

4.3 Indiensopleiding

Die belangrikste manier waarop kleingroepleiers opgelei kan word, is volgens George (1992:144-149), Neighbour (1994:45-49) en Potgieter (1995:102) om hulle binne die kleingroepe situasie toe

te rus. Hierdie werkwyse is in lyn met 2 Timoteus 2:2: “Wat jy my voor baie getuies hoor verkondig het, moet jy toevertrou aan betroubare manne wat bekwaam sal wees om dit ook aan ander te leer.”

Met verwysing na bogenoemde vers, sê Neighbour (1994:45) aan kleingroepleiers die volgende:

Consider the pattern of sharing which is described by Paul. His equipping was seldom, if ever, done using a “one on one” pattern. He refers to the “many witnesses” who observed the way he worked with Timothy. Both Jesus and Paul disciplined men in small groups, rather than doing it in private. Follow their example by equipping your Intern (hulpleier – outeur) before the observing Cell Group. This will provide the members to follow as they themselves serve as Sponsors. Even though what you are doing with your Intern is not mentioned by them, the impact made by watching you will be real.

Met Neighbour se eksegese kan egter nie ten volle saamgestem word nie. Paulus het immers aan Timoteus minstens die twee persoonlike briewe wat in die Nuwe Testament opgeneem is, geskryf. Johannes 21:15-19 is ’n weergawe van Jesus se persoonlike gesprek met Petrus oor sy verhouding met Hom en sy dienswerk as apostel. Die waarheid is dat daar ’n balans tussen groepstoerusting en persoonlike (een tot een) toerusting moet wees. Wanneer die hulpleier sekere leierskapfunksies vervul het, kan die kleingroepleier op ’n een tot een basis aan hom daarvoor terugvoering gee.

Die kleingroepleier identifiseer self of saam met die kleingroep iemand wat die kenmerke het om as *hulpleier* te kan optree. Om die hulpleier effektief te kan begelei is ’n intieme dissipelkapverhouding tussen die kleingroepleier en die hulpleier nodig. Die kleingroepleier se begeleiding van die hulpleier behels die volgende:

- *Modellering*: Die kleingroepleier lei die kleingroep terwyl die hulpleier waarneem wat hy of sy doen. Later bespreek hy of sy met die hulpleier wat hy of sy gedoen het. Die kleingroepleier kan ook handige wenke deur die terugvoering van die hulpleier kry.
- *Blootstelling* en *inoefening*: Die kleingroepleier gee algaande al hoe meer leierskaptake aan die hulpleier sodat laasgenoemde sy of haar vaardighede kan ontwikkel.
- *Monitering* en *terugvoering* aan die hulpleier deur die kleingroepleier.

Die kleingroep- en hulpleier ontmoet mekaar elke week om die kleingroepbyeenkoms te beplan, daarvoor te bid en pastorale behoeftes van kleingroeplede te bespreek. Die kleingroepleier behoort ook die hulpleier in die verdieping van sy of haar spiritualiteit te begelei sodat die hulpleier kan leer om sy of haar werk uit ’n intieme verhouding en omgang met God te doen.

Verder kan mense wat as hulpleiers dien, asook ander aspirant-kleingroepleiers, in ’n vormingsgroep toegerus word. So ’n groep kom ooreen om vir tien byeenkomste weekliks te ontmoet. Elke groeplid kry onder die toesig van ’n instrukteur (’n ervare kleingroepleier) die geleentheid om die groepbyeenkoms te lei en ontvang daarna terugvoering van die ander groeplede en die instrukteur. So kan aspirant-kleingroepleiers deur mekaar en die instrukteur toegerus en gevorm word. Na die vormingsgroep se tien byeenkomste kan die aspirant-kleingroepleiers as hulpleiers in bestaande groepe hulle leierskapvaardighede verder ontwikkel.

Wanneer ’n groep groter as twaalf volwasse lidmate word, moet voorberei word vir seldeling (of kleingroepvermenigvuldiging) waarna die hulpleier ’n volwaardige kleingroepleier van een van die twee groepe word. Ander maniere waarop ’n hulpleier ’n kleingroepleier kan word, is as

hy of sy self besluit of versoek word om 'n nuwe groep te stig, of deur in te willig om 'n groep mense te lei wat graag 'n kleingroep wil vorm maar 'n leier kortkom (George 1992:145).

4.4 Toerustingskursusse

Volgens Louw (1980:155) en Oostenbrink (1996:209) kan kleingroepleiers op 'n weeklikse basis geskool word in 'n *normaalklas* waar hulle toeligting oor Bybelstudiemateriaal en leierskapvaardighede kry. Wanneer 'n gemeente so 'n normaalklas het, behoort hulpleiers ook die skoling mee te maak. 'n Ander moontlikheid is om op 'n gereelde basis (bv kwartaalliks of maandeliks) onder leiding van die predikant, 'n begaafde ouderling of 'n persoon van buite 'n seminaar aan te bied.

George (1992:142) noem die volgende vyftig onderwerpe vir die toerusting van kleingroepleiers, wat algemeen in boeke van evangeliese kerke en instansies vir die benutting van menslike hulpbronne na vore kom:

1. Luistervaardighede	26. Identifisering van geestelike gawes
2. Reaksievaardighede ("responding")	27. Hoe om uitreikprojekte te koördineer
3. Aansporing ("challenging")	28. Wanneer om vir hulp te vra
4. Konfrontering	29. Hoe om vir genesing te bid
5. Evangelisering	30. Bestuursprobleme
6. Visie en strategie	31. Hantering van kinders in die groep
7. Leierskap	32. Bevryding
8. Werwing	33. Herkenning van mishandeling
9. Opvolgwerk	34. Holistiese gesondheid
10. Versorging ("nurturing")	35. Tydbestuur
11. Voorhou van die globale beeld	36. Lojaliteit en spanwerk
12. Administrasie	37. Bevestiging en versterking
13. Probleemhantering	38. Gesindhede
14. Hoe om 'n byeenkoms te hou	39. Konflikhantering
15. Hoe om lede te laat deel	40. Persoonlike dissipline
16. Berading	41. Hoe om ander te leer bid
17. Onderskeiding en besluitneming	42. Hoe om in gebed na God te luister
18. Geloofwaardigheid en voorbeeld	43. Verwysing van mense met probleme
19. Geestelike kennis	44. Wetlike implikasies
20. Bybelkennis en lesvoorbereiding	45. Vertroulikheid
21. Hoe om hulpleiers te kry	46. Hoe om bediening as 'n span te deel
22. Hoe om 'n groep te verdeel	47. Hoe om skaamheid te oorkom
23. Hoe om met potensiële nuwe lede in aanraking te kom	48. Rentmeesterskap of begroting
24. Hoe om nuwelinge te verwelkom	49. Herderskapvaardighede
25. Aanbidding en musiek	50. Vaardighede vir een tot een dissipelmaking.

(Vertaal en oorgeneem van George 1992:142-143.)

Keller *et al* (1995:25) gebruik 'n ander skema om die areas waarin kleingroepleiers toegerus moet word, aan te dui:

Geestelike volwassenheid

1. Beleving van die evangelie: 'n bereidheid om sonde te bely, vreugde oor verlossing.	6. Vertrouwing: bemoedig die beproefdes.

2. Basiese Bybelkennis: wysheid.	7. Vermaning: roep dié wat versoek word en dié wat verdwaal, weer terug.
3. Geestelike dissiplines: toewyding, verantwoordelikheid, hantering van versoekings.	8. Versorging: ondersteun mense liefdevol en weet hoe om mense op te som.
4. Selfbestuur: konsekwentheid.	9. Berading: help mense met hulle persoonlike probleme en gee Bybel-gefundeerde raad.
5. Interpersoonlike dissiplines: Christelike verhoudings, geduld, warmte.	

Basiese bedieningsvaardighede

1. Evangelisering: wen mense vir Christus.
2. Dissipels maak: leer mense om te onderhou wat Christus beveel het
3. Bemoediging en mentorskap: spoor ander aan tot geestelike groei.

Leierskapsvaardighede

1. Motivering: kommunikeer 'n visie en spoor mense aan.
2. Organisering: werf mense, doen beplanning en oriënteer die groep.
3. Bestuur: laat programme volgens skedule loop, hou toesig en doen evaluering.

Veral die fasette van spiritualiteitsverdieping, wat hier bo genoem is, is belangrik (Oostenbrink 1996:103). Verder is die materiaal wat in artikels 3 en 4 vervat is, ook geskik om in 'n opleidingsgids verwerk te word sodat kleingroepleiers daarmee toegerus kan word om spiritualiteit in die kleingroepe te fasiliteer.

Die kerkraad het die verantwoordelikheid om toe te sien dat die toerusting aan die kleingroepleiers gegee word en dat alles ordelik en opbouend geskied (Oostenbrink 1996:188). Dit kan raadsaam wees dat iemand, byvoorbeeld die predikant, die taak het om kleingroepleierskapskursusse of -seminare in die gemeente te reël en te koördineer.

4.5 Die versorging van 'n kleingroepleier

Vroeër in die artikel is reeds aangetoon dat die kleingroepleier die verantwoordelikheid het om hom- of haarself te versorg. Kleingroepleiers het egter ook 'n behoefte aan ondersteuning en versorging. Verskeie navorsers en skrywers oor leierskap (bv Covey 1992; Harbaugh 1992; Hands & Fehr 1993) het aangetoon dat leiers vanweë verskeie faktore aan heelwat stres blootgestel word en derhalwe ondersteuning en versorging nodig het. Burger (1991:53-54) wys daarop dat die pastorale en geestelike versorging van gemeentelike leiers dikwels nagelaat word (vgl ook Wessels & Lotter 1999:15).

Covey (1992:53-62) praat van 'n p-pv-balans waar *p* vir produksie en *pv* vir produksievermoë staan. Hy illustreer dit aan die hand van die fabel van Aesop wat 'n hoenderhen gehad het wat elke dag een eier gelê het. Uiteindelik het hy oorgretig geraak en die hoenderhen geslag maar geen goue eiers gekry nie. Hy het sy produksiebron so verwoes.

Die algemene paradigma, so toon Covey (1992:55) aan, is dat hoe produktiewer iemand is, hoe meer doen hy of sy en hoe effektiewer raak hy of sy. Ware effektiwiteit is egter die verhouding tussen wat geproduseer word en die produksiebron (met sy of haar produksievermoë).

Derhalwe moet wat die kleingroepleier *is*, sy of haar eie geestelike, emosionele en verstandelike welwese ingeslote, vir die ouderling (wat hom of haar begelei) ten minste net so belangrik wees as wat hy of sy *doen*. Volgens Louw (1997:310) is die leier se "being function" belangriker as sy of haar "knowing" of "doing function".

Persoonlike gesprekke en gebede oor sake soos die kleingroepleier se *spiritualiteit*, sy of haar *huwelikslewe* en *beroepslewe* behoort 'n belangrike deel van versorging uit te maak. Harbaugh (1992) wys in sy boek *Caring for the caregiver* op die onmisbaarheid van hierdie soort versorging.

Die kleingroepleier moet ook begelei word om binne die kleingroep vir hom- of haarself ondersteuning en versorging te kry.

4.6 Die spiritualiteitsvorming van die kleingroepleier

Wat onder 4.2 bespreek is, handel nie net oor die toerusting van die kleingroepleier met die oog op sy of haar vaardighede en funksies nie, maar beklemtoon ook die belangrikheid van sy of haar spirituele toerusting. Verder kan aanvaar word dat die gemeentebediening met die oog op gemeentelike spiritualiteit, wat onder 2 behandel is, nie net die kleingroepleier se dienswerk in die kleingroep sal bevorder nie, maar ook sy of haar eie spiritualiteit sal verdiep.

Daar is reeds na die voordele van 'n retraite in die gemeente verwys. Die program van die Buro vir Voortgesette Teologiese Opleiding en Navorsing wat Le Roux (1991:228-241) as bylaag in sy studie oor die spiritualiteitsvorming van die predikant weergee, kan as basis dien om 'n retraite vir kleingroepleiers te hou. Nicol (1989:122-128) gee ook nuttige wenke, praktiese riglyne en 'n voorbeeld van 'n program wat vir 'n retraite met die oog op Skrifstudie, meditasie en gebed gebruik kan word.

Foster (1990) het met die oog op spiritualiteitsvorming die boek *Celebration of discipline* oor spiritualiteitsdissiplines geskryf. (In 1992 is dié boek in Afrikaans vertaal as *'n Tyd vir toewyding*.) In 'n volgende boek, *Celebrating the disciplines*, gee Foster en Yanni (1992) verdere aanwysings oor hoe die eerste boek deur individue en groepe gebruik kan word. Die tweede boek eindig ook met riglyne en 'n program vir 'n retraite (Foster & Yanni 1992:267-272).

Gedurende blokbyeenkomste kan 'n ouderling met die kleingroepleiers en hulpleiers die boeke van Foster en Foster en Yanni as riglyn vir gesprekke oor spiritualiteit gebruik. Kleingroepleiers kan ook aangemoedig word om die boeke deur te werk en toe te pas. So kan die boek van Curran (2000:55) bestudeer word waar die wisselwerking tussen die ontwikkeling van 'n mens se karakter (aan die een kant) en jou werk/roeping (aan die ander kant) prinsipieel goed uiteengesit word. Op 'n geleë tyd kan met behulp van die voorgestelde program 'n retraite gehou word vir die ouderling, kleingroepleiers en hulpleiers saam met hulle gesinne. Hiervoor is nodige opleiding deur 'n kundige nodig.

Gemeentes het derhalwe 'n groot verantwoordelikheid om kleingroepleiers ten beste op te lei en toe te rus met die oog op hulle *eie* spiritualiteit en dié van die kleingroep wat hulle bedien.

5. SAMEVATTING

Die volgende blyk uit hierdie artikel:

- Die gemeentelike bedieningsgestaltes moet so benut word dat dit ook gesonde spiritualiteit binne die kleingroepe bevorder.
- Vir effektiewe bediening deur kleingroepleiers tot bevordering van die korporatiewe spiritualiteit binne die kleingroep, behoort die kleingroepleierskap op 'n omvattende wyse ontwikkel en versorg te word.

BIBLIOGRAFIE

- Arnold, J 1992. *The big book on small groups*. Downers Grove, IL: Intervarsity Press.
Arnold, J 1998. *Small group outreach. Turning groups inside out*. Downers Grove, IL: Intervarsity Press.

- Burger, C & Simpson, N 1996. *Bybelstudiegroepe: Poorte vir die genade*. Kaapstad: Lux Verbi.
- Burger, C 1999. *Gemeentes in die kragveld van die Gees*. Stellenbosch: BUVTON in samewerking met Lux Verbi.
- Burger, C W 1991. *Die dinamika van 'n Christelike geloofsgemeenskap*. Kaapstad: Lux Verbi.
- Burger, C W 1995. *Gemeentes in transito. Vernuwingsgeleenthede in 'n oorgangstyd*. Kaapstad: Lux Verbi.
- Coertzen, P 1995. Offices in the church: contemporary questions and suggestions (proposals). *In die Skriflig* 29(3):371-393.
- Covey, S R 1992. *The seven habits of the most effective people. Powerfull lessons in personal change*. Londen: Simon & Schuster Ltd.
- Curran, P 2000. *All the hours God sends? Practical and Biblical help in meeting the demands of work*. Leicester: InterVarsity Press.
- De Klerk, B J 2000. Liturgiese identiteitsvorming as antwoord op die invloed van die verbruikerskultuur. *In die Skriflig* 34(4):451-468, Des.
- De Klerk, B J 1987. *Die Heilige Gees en die verhouding Skriflesing, prediking en gebed*. Potchefstroom: PU vir CHO (DTh-proefskrif).
- Foster, R J & Yanni, K 1992. *Celebrating the disciplines*. Londen: Hodder & Stoughton.
- Foster, R J 1990. *Celebration of discipline. The path to spiritual growth*. Londen: Hodder and Stoughton, 276.
- George, C F 1992. *Prepare your church for the future*. Grand Rapids: Flemming H Revell.
- Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika 1985. Handelinge van die 42ste Nasionale Sinode. Potchefstroom: Administratiewe Buro van die Gereformeerde Kerke.
- Handelinge (kyk Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika).
- Hands, D R & Fehr, W L 1993. *Spiritual wholeness for clergy*. New York: Alban Institute.
- Harbaugh, G L 1992. *Caring for the caregiver*. New York: Alban Institute.
- Heystek, P H 2000. 'n Praktiese-teologiese ondersoek van die "mekaar" – opdragte in die Corpus Paulinum met die oog op kerklike geloofsgemeenskap. Potchefstroom: PU vir CHO (DTh-proefskrif).
- Keller, T J, White, J O, Field, A E, Scott, M S & Kaufman, R P 1995. *Fellowship group handbook*. New York: Redeemer Presbyterian Church.
- Le Roux, J G 1991. *Spiritualiteit en identiteit: 'n ondersoek na die geestelike vorming van predikante*. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch (DTh-proefskrif).
- Lotter, G A 1999. Kleingroepe se groeiende belangrikheid in die kerk. *Woord en Daad* 39(368):24-26, Winter.
- Louw, D J 1997. *Pastoraat as vertolking en ontmoeting. Teologiese ontwerp vir 'n basisteorie, antropologie, metode en terapie*. Kaapstad: Lux Verbi.
- Louw, D J 1980. *Die stad in die mens*. Pretoria: NGKB.
- Meyer, O 2000. *Die heelheid van gebrokenheid. 'n Nuwe styl van kerk- en Christenwees*. Kaapstad: Lux Verbi.
- Miller, H 1994. *Connecting with God – 14 ways churches can help people grow spiritually*. Nashville: Abingdon Press.
- Neighbour, R W 1994. *The Shepherd's guidebook – spiritual and practical foundations for cell group leaders*. Houston: Touch Publications.
- Nel, M 1998. Gemeentebou: 'n Reformatoriese bediening. *Praktiese Teologie in Suid-Afrika* 13(2):26-37.
- Nel, M 1994. *Gemeentebou*. Halfway House: Orion Uitgewers, 320.
- Nicol, W 1989. *Stem in die stilte. 'n Werkboek in Christelike meditasie*. Pretoria: Orion.
- Oostenbrink, J & Lotter, G 1999. *Die groot God by kleingroepe*. Potchefstroom: DPM.
- Oostenbrink, J W 1996. *Korporatiewe spiritualiteit en kleingroepleierskap*. Potchefstroom: PU vir CHO (DTh-proefskrif).
- Potgieter, M 1995. 'n Nuwe Bybelse lewenswyse – die selgemeente. George: Lewensvreugde.
- Ridderbos, H 1966. *Paulus. Ontwerp van zijn Teologie*. Kampen: Kok.
- Runia, K 1990. De prediking van de kerk, in Van't Spijker, W, Balke, W, Exalto, K, Van Driel, L (reds). *Spiritualiteit*. Kampen: Uitgeverij De Groot Goudriaan, 392-403.
- Smit, E J & De Klerk, B J 2000. Die transformerende krag van die gereformeerde kerklied in die huidige Suid-Afrikaanse konteks. *Praktiese Teologie* 15(1):118-139.
- Song, C S & Driskill, J D 2001. Deepening love – practising justice. *Spiritual nurture for our time. Reformed World* 51(1):3-19, Mar.
- Te Velde, M 1992. *Gemeenteopbouw 2*. Barneveld: De Vuurbaak.
- Van der Spuy, D 1998. *Herlewing deur omgegroepe*. Kaapstad: Struik.
- Van der Walt, B J 1999. *Naby God. Christen en kerk op die drumpel van spiritualiteit*. Potchefstroom: Instituut vir Reformatoriese Studie (Wetenskaplike bydraes van die PU vir CHO, reeks F2; no 74).
- Van der Walt, J J 1982. *Soek die Here in sy tempel*. Potchefstroom: Potchefstroom Teologiese Publikasies.

- Van Rensburg, F 1983. Die amp sonder portefeulje, in Botha, E, Steenberg, D, Taljaard, J, Van der Walt, B, Van der Walt, K (reds). *Venster op die kerk*. Potchefstroom: IRS, 131-143.
- Versteeg, J P 1980. *Oog voor elkaar*. Kampen: Uitgeversmaatschappij J H Kok, 112.
- Wessels, S J & Lotter, G A 1999. "*Mevrou dominee*", *jy mag maar jy wees*. Pretoria: C B Powell Bybelsentrum, UNISA.